

שירת הים THE VERSES THAT END AND FOLLOW

The verses that we recite at the end of שירת הים and those that are added from other sources present us with several issues:

- 1) Why do some repeat the פסוק: 'ה' ימלוך לעולם ועד?
- 2) Why do some read an Aramaic translation of that פסוק: 'ה' מלכותיה קאם וגו'?
- 3) Why do some add the פסוק: 'כי בא סוס פרעה'?
- 4) Why do we add the verses 'והיה ה' למלך ועלו מושיעים בהר ציון, לה' המלוכה and 'והיה ה' למלך'?
- 5) Why do some add: 'ובתורתך כתוב לאמר: שמע ישראל'?

The primary reason given for repeating the פסוק: 'ה' ימלוך לעולם ועד' is as follows:

ספר אבודרהם ברוך שאמר ופסוקי דזמרה – שאין לכפול אלא הפסוק האחרון שבסוף כל המזמורים בלבד שהוא כל הנשמה תהלל י – ה הודיע שנגמרו המזמורים של סוף התלים כדרך סיום הפרשה שכופלין הפסוק האחרון. וכן בשירת הים כופלין פסוק ה' ימלוך מפני שהוא סוף השירה ואם לא היו כופלין אותו לא היה נראה כי הוא סוף השירה.

But does everyone agree that the פסוק: 'ה' ימלוך לעולם ועד' ends שירת הים? According to the שירה: 'כי בא סוס פרעה' the פסוק: 'ה' ימלוך לעולם ועד' represents the end of the שירה:

שמות פרק טו פסוק יט – כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו – אמר ר"א שגם זה מן השירה, כי היו משוררים ואומרים כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב עליהם את מי הים בעוד בני ישראל הולכים ביבשה בתוך הים, והוא נס בתוך נס. ואיננו בלשון השירה והנבואות אבל פירושן, אז ישיר משה, כי בא סוס פרעה ביום ההוא מיד, לא מיום המחרת או אחרי כן. או טעמו אז ישיר, כאשר בא סוס פרעה בים והשיב עליהם ה' מי הים בעוד בני ישראל הולכים ביבשה בתוכו, להגיד כי בלכתם בתוכו ביבשה אמרו השירה.

The מחזור ויטרי provides us a second reason to repeat the פסוק: 'ה' ימלוך לעולם ועד' and explains why we add the פסוקים: 'והיה ה' למלך ועלו מושיעים בהר ציון, לה' המלוכה' and 'כי בא סוס פרעה':

סימן א' ד"ה תניא היה – ולכך נהגו לכפול י"י ימלוך לעולם ועד בפסוקי דזמרה לפי שבפרשת הנס ויהי באשמורת הבוקר עד ימלוך י"י לעולם ועד וגו' יש שמנה עשר אזכרות. ובכל שם ושם יש ארבעה אותיות שהם שבעים ושתים אותיות כנגד שם בן שבעים ושתים אותיות. ובפסוקי דזמרה אנו מתחילין ויושע ונחסרו ארבע שמות שהם בפסוקים שלמעלה מן ויהי באשמורת הבוקר וגו'. ולפיכך כופלים פעם אחרת י"י ימלוך ואומרין לאחריו פסוקים אחרים שבהם ג' שמות כדי להשלים ד' שמות כדי להשלים החסירים. וכשאומרים שני פעמים י"י ימלוך הרי כאן חמש וניה' ולא תקשי, שכן הוא אומר לעתיד לבוא כל השמות יהו אחד

(ב) דאמרינן במסכת ברכות. ולפיכך אומרים הד' כדי להשלים; וחמישי לא לשום חשבון הוא בא אלא לומר לך ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד.

The inclusion of the **כי בא סוס פרעה: פסוק** in most contemporary **סידורים** is attributed to the **מגן אברהם, אורה היים ס' נא'**. It is not as easy to establish when the Aramaic translation of the **ה' ימלוך לעולם ועד: פסוק** entered the **סידור**. It is not found in any of the ancient **סידורים**. It also does not appear in the **סידור רב שבת** published in the late 1500's-early 1600's. The discussion below concerning the addition of the **שמע: פסוק** hints that its introduction may have been an innovation by the **אר"י**. The Aramaic translation does appear regularly beginning with the **סידורים** of the 1700's.

In contrast, we find **שמע ישראל** in the **סידור רב שבת** **כתוב לאמר: שמע ישראל** but without an explanation. Some consider its inclusion a publisher's error. This is the opinion of the **גר"א** as found in the **סידור ווילנא**:

לדעת הגר"א ז"ל אומרים שירת הים עד ה' ימלוך לעולם ועד, ויאמר אחריו פסוק "כי לה' המלוכה" וגו', ואין אומרים פסוק כי בא סוס וכו', שלא תקנוהו בתפלה, והעד על זה שכופלין פסוק ה' ימלוך וכו' לסיום השירה כמו שכופלין פסוק כל הנשמה לסיום פסוקי דזמרה. ואין אומרים "ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל" וכו' קודם ישתבח, כי צריך להיות מן ויושע עד ה' ימלוך לעולם ועד, ח"י שמות, ומן אז ישיר עד ישתבח גם כן ח"י שמות, ואין להוסיף, כי נפל טעות סופרים בסידורים מסיום "פסוקי מלכיות דראש השנה... אך שרבינו חישוב חשבון אחר; כי האר"י ז"ל כתב ח"י הויות, ולכן חישוב ב' הויות דכפל פסוק ה' ימלוך, ועוד הויה בתרגום, וגם הויה דפסוק כי בא וכו', אבל רבינו ז"ל אינו חושב רק פסוק ה' ימלוך פעם אחת, כי הכפל אינו רק בשביל סיום השירה, ולא השיב התרגום, ולא פסוק כי בא וכו', וחושב במקום אלו השמות: זמרת י-ה, זה א-לי, אלו-הי אבי, ולכן לא כאמר רבינו ז"ל ח"י הויות כי אם ח"י שמות.

in his **סידור** disagrees: **רבי יעקב מעמדין**

ומשלימן בתורה כמו במלכיות דראש השנה. ועם זה נשלמו גם כן כ"א הויות בד' אותיות ותהיה חתימת פסוקי דזמרה כפתיחתן. . . ועוד אנו צריכין להזכיר קבלת עול מלכות שמים בכל ד' חלוקי עולמות. שכן תקנוהו בברכות השחר ובעלינו. לפי שבכל בחינות: אצילות, בריאה, יצירה, עשיה הוצרכנו לתקוני קריאת שמע וח"י ברכאן דוק ותשכח. לכן העיקר לאומרו.

Query: Why is such importance given to the number of times that G-d's name appears?

לעליית נשמת הרב שלמה דוד בן חיים ברוך מרדכי שהלך לעולמו ט' חשוון

TRANSLATION OF SOURCES

ספר אבודרהם ברוך שאמר ופסוקי דזמרה-It is not proper to repeat the last verse of any paragraph except for the last verse at the end of Tehillim-Kol HaNishama, in order to indicate that it is the last verse of Tehillim just as we demonstrate that we have reached the end of a parsha by repeating the last verse of the parsha. In the same manner, in Shirat HaYam, we repeat the verse Hashem Yimloch because it is the last verse of the Shira. If we did not to repeat that verse, we would not be exhibiting that it is the last verse of the Shira.

רמב"ן שמות פרק טו פסוק יט-Rabbi Eliezer said that the verse Ki Vah Soos Pharoh is also a part of the Shira because the Jews were singing and reciting the verse Ki Vah Soos Pharoh as they were walking on the dry land in the middle of the split sea, which was a miracle within a miracle. Although the language of the verse is not similar to the verses in the Shira and in other prophecies, its meaning is that Moshe sang immediately when Pharaoh's horses approached and not on the next day or the day after that. An alternative reading: Then Moshe sang when Pharaoh's horses approached the sea and G-d returned the waters on the Egyptians while the Jews were still walking on the dry land in the sea. The purpose is to teach that while the Jews were walking on the dry land within the sea, the Jews recited the Shira.

מהזור ויטרי סימן א' ד"ה תניא היה-The practice began to repeat the verse Hashem Yimloch in Pseukei D'Zimra because of the following reason: In the section dealing with the miracle of the splitting of the sea beginning with the words: VaYihi Ha'Ashmoret HaBoker until Hashem Yimloch, we find G-d's name mentioned 18 times. In each of G-d's names we find four letters. The 18 occasions when G-d's name is mentioned total 72 letters which represents the name of G-d which consists of 72 letters. In Pseukei D'Zimra, we begin reciting from the verse of Va'Yosha and not from the verse beginning with the words: VaYihi Ha'Ashmoret. As a result we recite G-d's name 4 times too few to total 72 letters. It is therefore necessary to repeat the verse Hashem Yimloch. It is further necessary to add three verses in order to complete the missing names. The fact that when we repeat the verse Hashem Yimloch, we are adding five occasions when we say G-d's name does not pose a problem because in the last verse we are saying that in the future all G-d's names will be joined into one name. In other words, the purpose of four of the additional occasions in which we recite G-d's is complete the 72 letters. The last occasion when we recite G-d's name is not for the calculation of 72 letters but to teach that in the future G-d will be one and His name will be one.

סידור ווילנא-In the opinion of the Vilna Gaon we recite the Shira until the verse: Hashem Yimloch. Thereafter we recite the verse Ki La'Shem Hamilucha, etc. We do not recite the verse KiVah Soos Pharoh because it was not meant to be included in the Tefila. The proof for that fact is that we recite the verse Hashem Yimloch twice to demonstrate that it represents the end of the Shira. This is similar to why we recite the verse Kol Hanishama; in order to acknowledge that it represents the end of Pseukei D'Zimra. We do not recite the words: OO'BiToratcha Katuv Laimor: Shma Yisroel before Yishtabach because from the words Va'Yosha until Hashem Yimloch we need to recite 18 names of G-d and from Oz Yashir until Yishtabach we also need to recite 18 names of G-d. One should not recite G-d's name any more than those many times. It is a publisher's error to include the words: OO'BiToratcha Katuv Laimor: Shma Yisroel. That originated by a publisher mistakenly copying from the section of Malchiot that we recite on Rosh Hashona during Mussaf...The Vilna Gaon counted differently. The ARI tz"l wrote that there needs to be the recitation of G-d's name of HAVAYA 18 times. The ARI counted two of those names in the repetition of the verse Hashem Yimloch, one more in the Aramaic translation of those words and the last one in the verse of Ki Vah Soos Pharoh. In contrast, the Vilna Gaon considered the verse Hashem Yimloch as containing only one instance of reciting G-d's name because its repetition was not for the purpose of reciting G-d's name an additional time but for the purpose of indicating that the verses from the Shira were completed. The Vilna Gaon did not recite the Aramaic translation and did not recite the verse of Ki Vah Soos. In their stead, the Vilna Gaon counted the following instances of reciting G-d's name: V'Zimras Y-ah; Zeh Aili and Elohei Avi. That is the reason that the Vilna Gaon used the phrase 18 names and not the phrase 18 Havayas.

רבי יעקב מעמדין-We end the Shira with a verse from the Torah just as we do when we recite Malchiot in Mussaf on Rosh Hashona. After reciting that verse, we have recited G-d's name of Havaya 21 times. This causes the end of Pseukei D'Zimra to resemble the beginning of Pseukei D'Zimra. An additional reason: it is necessary to acknowledge the obligation to accept the yoke of G-d's kingdom in each of the four Kabbalistic worlds that we pass through during Tephilat Schacharit: the world of emanation (Atzilut); the world of creation (Beriah); the world of formation (Yitzera) and the world of making (Assiya). As a result, our Sages instituted the practice of reciting the verse of Shma Yisroel in Birchot Haschachar and after Aleinu as well. That is because in each of the four worlds that we pass through during Tephilat Schacharit: it is necessary to read the verse of Shma. Therefore, it is important to recite the verse of Shma at the end of Pseukei D'Zimra.

SUPPLEMENT

Query: Why is such importance given to the number of times that G-d's name appears in the שירת הים?

In reviewing additional sources in which the sources learn rules based on the number of times G-d's name appears, you also find that the sources learn rules based on the number of times other words appear. It is therefore difficult to answer whether in the case of שירת הים it was the appearance of G-d's name or the number of times that it appears that was the critical fact.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כח עמוד ב
משנה – רבן גמליאל אומר: בכל יום ויום מתפלל אדם שמנה עשרה. רבי יהושע אומר: מעין שמונה עשרה. . . גמרא – הני שמונה עשרה כנגד מי? אמר רבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמני: כנגד שמונה עשרה אזכרות שאמר דוד (תהלים כ"ט) בהבו לה' בני אלים. רב יוסף אמר: כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע. אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ד דף ה טור א /ה"ג
שבע של שבת מניין? אמר רבי יצחק כנגד שבעה קולות שכתוב בהבו לה' בני אלים. אמר רבי יודן ענתוריא כנגד שבעה אזכרות שכתב במזמור שיר ליום השבת. תשע של ראש השנה מניין? אמר ר' אבא קרטיגניא כנגד תשע אזכרות שכתוב בפרשת חנה.

במדבר רבה (וילנא) פרשה ב ד"ה א וידבר ה'
וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר – בי"ח מקומות אתה מוצא משה ואהרן שוים כנגד י"ח ברכות . . . בי"ח מקומות משה ואהרן מזוגין רמז לי"ח ברכות כנגד י"ח אזכרות שכתובות בשמע ישראל ובמזמור לדוד (תהלים כט) הבו לה' בני אלים.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וירא סימן א
ילמדנו רבינו כמה ברכות מתפלל אדם בכל יום? כך שנו רבותינו – בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה. ולמה שמונה עשרה? א"ר שמואל בר נחמן כנגד י"ח פעמים שהאבות כתובין בתורה; הראשון שבהם (בראשית ג) ואלהים פקד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב, והאחרון (דברים לד) ויאמר ה' אלי זאת הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב, ואם יאמר לך אדם הרי

הן י"ט שכך כתיב אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו', אמור לו אין זה מן המניין שאין יעקב נמנה עמהן. ור' יוחנן אמר כנגד י"ח צווים שבמשכן שהן בסוף ספר ואלה שמות, והן כאשר צוה ה' את משה י"ח פעמים. ורבי סימון אמר כנגד י"ח חוליות שבשדרה שבשעה שאדם מתפלל וכורע צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה, שנאמר כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך (תהלים לה). ור"ש אמר כנגד י"ח מזמורים שמראש ספר תהלים עד יענך ה' ביום צרה לומר תענה בתפלתך, ולכך נאמר יענך ה' ביום צרה, לכך נאמר בסוף י"ח מזמורים יענך ה'. רבי יהושע בן לוי אמר כנגד י"ח אזכרות שאמר דוד בהבו לה' בני אלים, (שם /תהלים/ כט). ולמה מתפללין כ"ד בתעניות? כנגד כ"ד רננות שאמר שלמה בשעה שהכניס את הארון לבית קדשי הקדשים בתעניתו. ולמה מתפללין בראש השנה תשעה ברכות? אמר רבא בר חנינא כנגד תשעה אזכרות שאמרה חנה בתפלתה (שמואל א ב) מן ותתפלל חנה ואילך. אתה מוצא י"ח מתפללין בכל יום ואינן כלן לשבחו של הקב"ה אלא שלש ראשונות ושלש אחרונות ושתיים עשרה ברכות כלן לצורכו של אדם ולפיכך אין מתפללין בשבת שמונה עשרה שאם יהיה לו חולה בתוך ביתו נזכר ברופא חולי עמו ישראל והוא מיצר. והשבת נתנה לישראל לקדושה לענג ולמנוחה ולא לצער לכך מתפלל ג' ברכות ראשונות וג' אחרונות והמנוחה באמצע. ולפיכך אמר דוד שבע ביום הללתיך (תהלים קיט) אלו ז' ברכות שמתפללין בשבת; ואיזה זה יום המיוחד והמנוחה שאין כיוצא בו שנא' זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ) בכל דבר אפילו ממצוא הפצץ ודבר דבר. אמר להן הקב"ה לישראל הווי זהירין בתפלה שאין מדה אחרת יפה הימנה והיא גדולה מכל הקרבנות שנאמר למה לי רוב זבחיכם וגו' כי תבאו לראות פני לא תוסיפו הביא מנחת שוא קטורת וגו' חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי וגו' ובפרשכם כפיכם וגו' גם כי תרבו תפלה וגו' (ישעיה א) מכלל שהיא גדולה מן הקרבנות. ואפילו אין אדם כדאי לענות בתפלתו ולעשות חסד עמו כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עמו שכך כתיב בו כל ארחות ה' חסד ואמת (תהלים כה) הקדמתי חסד לאמת וצדק למשפט שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך וגו' (שם /תהלים/ פט). א"ר שמלאי תדע שכל דרכיו חסד שהרי בתחלת התורה קשט את הכלה דכתיב ויבן ה' אלהים את הצלע וגו' (בראשית ב) שכן בכרכי הים קורין לכלה בונה, ובסופה קבר את המת ויקבר אותו בני (דברים לד) ובאמצעיתה בקר את החולה כיון שמל אברהם בא הוא ופמליא שלו ובקרו ממה שקראו בענין וירא אליו ה'.

מדרש תהלים (בובר) מזמור כט ד"ה [ב] הבו לה'

הבו לה' כבוד שמו. בשעה שאני זוכר שמו, אתם הבו לה' כבוד שמו, כשם שאמר משה כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו (דברים לב ג), התפללו תפלות לפניו, אמרו לו מניין אנו

יודעין מכמה, אמר להם ראו כמה אזכרות יש בפרשה, אמרו לו שמונה עשרה, לכך אתם תתפללו שמונה עשרה ברכות, לכך נאמר כבוד שמו, וכתוב כבוד ועוז, אמרו לו מניין אנו יודעין מהיכן נתחיל, אמר להם ראו מה בראש הפרשה, הבו לה' בני אלים, בני אברהם יצחק ויעקב, אף אתם ברכו ברכה ראשונה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב. ומה באזכרה שנייה, הבו לה' כבוד ועוז, אף אתם תנו לו כבוד ועוז, שהוא מחיה את המתים. ומה באזכרה שלישית, הבו לה' כבוד שמו, אף אתם ברכוהו האל הקדוש. השתחוו לה' בהדרת קדש, שנותן דעה לקדושים, שנאמר ודעת קדושים בינה (משלי ט י), כנגד חונן הדעת. קול ה' על המים, זו התשובה שנמשלה למים, דכתיב וישאבו מים (ש"א = שמואל א' ז ו), כנגד הרוצה בתשובה. ה' על מים רבים, כנגד ותשליך במצולות ים כל הטאתם (מיכה ז יט), כנגד חנון המרבה לסלות. קול ה' בכת, שנאמר ונאלתי אתכם בזרוע נטויה (שמות ו ו), ולעתיד צועה ברב כחו (ישעיה סג א), כנגד גואל ישראל. קול ה' בהדר, להדר חולים ברפואתו, כנגד רופא חולי עמו ישראל. קול ה' שובר ארזים, כנגד ברכת השנים, שמשבר מפקיעי שערים ומקטיני איפות ועשירי שלוח, שהן כארזים, ומברך עולמו ומביא זול לעולם, ושובר מטה רשע, כנגד מברך השנים. וישבר ה' את ארזי הלבנון, שמשבר רשעי אומות העולם שהן גבוהין כארז, שנאמר אשר כגובה ארזים גבהו (עמוס ב ט), ומקבץ גליות מתוכן, כנגד מקבץ נדחי עמו ישראל. קול ה' חוצב להבות אש. אלו הדינים שנהצבו מתוך התורה שנמשלה כאש, שנאמר הלא כה דברי כאש (ירמיה כג כט), וכתוב כי באש ה' נשפט (ישעיה סו טז), כנגד אוהב צדקה ומשפט. קול ה' יחיל מדבר. אלו הרשעים שמנוקים מכל מצוה כמדבר, והקב"ה מחלחל אותם, כנגד שובר אויבים. יחיל ה' מדבר קדש, כנגד הצדיקים בגלות, הדומה למדבר קדש, שחסרו להם המים, שנאמר וישב העם בקדש (במדבר כ א), וכתוב ולא היה מים לעדה (שם שם / במדבר כ"ב ב), וחזרו המים בזכות משה ואהרן, כנגד משען ומבטח לצדיקים. קול ה' יחולל אילות, שיולדו מושיעים לישראל, שנמשלו לאילות, דכתיב דומה דודי לצבי או לעופר האילים (שה"ש = שיר השירים = ב ט), וכתוב משה רגלי כאילות (ש"ב = שמואל ב' = כב לד), וכתוב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר (ישעיה נב ז). ויחשוף יערות, שמתיש גבורתן של אומות העולם שנמשלו לעצי היער, שנאמר ונקף סככי היער בברזל (שם / ישעיהו / י לד). ובהיכלו כלו אומר כבוד, כיון שיבא משיח ויפרע מרשעי אומות העולם, מיד בית המקדש נבנה, לכך אומר אלהי דוד בונה ירושלים. דבר אחר קול ה' יחולל אילות, כיון שהקב"ה נתן קולו מיד מתחלחלות האלות, הן אילנות אלה ואלון. ויחשוף יערות, שמנשר העלים של האילנות ומייבש אותן וחושף קליפתן, כמה דאת אמר מחשוף הלבן (בראשית ל לז). ה' למבול ישב, שישב בדין עם הרשעים, וישמע תפלתן של באי התיבה, שנאמר ויזכור אלהים את נח (שם / בראשית / ח א), לכך נאמר שומע תפלה. וישב ה' מלך לעולם, שנתיישבה דעתו בקרבנו של נח, וריחם על כל העולם, שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח (שם שם / בראשית ח"א), כנגד שאותך לבדך ביראה נעבוד. ה' עוז לעמו יתן, כנגד

טובה של תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם (משלי ד ב), לכך נאמר הטוב שמך ולך נאה להודות. ה' יברך את עמו בשלום, כנגד עושה השלום. [דבר אחר כנגד שמונה עשרה אזכרות שיש בעשיית המשכן באלה פקודי, כאשר צוה ה', [ככל אשר צוה ה'], שמונה עשרה פעמים, כנגדן תקנו שמונה עשרה ברכות שמתפלל אדם בכל יום, ואין כולן שבחו של הקב"ה, אלא שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושתים עשרה לצרכו של אדם, ולפיכך אין מתפללין בשבת שמונה עשרה אלא שבע, כנגד שיש בה שבע הזכרות, אבל בחול מתפלל אדם שמונה עשרה, שאם יהיה לו חולה בתוך ביתו, נזכר ברכת חולה והוא מיצר, והשבת נתנה לעונג לקדושה ולמנוחה, ולא לצער, הדא הוא דכתיב שבע ביום הללתיך (תהלים קיט קסד)].